

o stavu z hlediska ochrany evropsky významných druhů a typů přírodních stanovišť v České republice za období 2004–2006

AOPK ČR

Jan Dušek, Michael Hošek & Jana Kolářová

V červnu 2007 byla Evropské komisi odevzdána zpráva, která hodnotí stav evropsky významných druhů a typů přírodních stanovišť z hlediska jejich ochrany. Povinnost pravidelného podávání hodnotících zpráv vyplývá z ustanovení evropské Směrnice 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, tzv. směrnice o stanovištích.

Popis základních východisek a termínů byl již v časopise *Ochrana přírody* publikován (DUŠEK 2006 Výsledky 2007; ROTH 2005) hodnocení stavu z hlediska ochrany všech evropsky významných typů přírodních stanovišť a druhů stanovených směrnicí o stanovištích je možné nalézt na vnitřní dvoustranně této přílohy. Kompletní verze hodnotících zpráv včetně obecné části, která popisuje legislativu, přípravu soustavy Natura 2000, nástroje ochrany přírody, financování, monitoring a osvětu, je zveřejněna na internetových stránkách www.eionet.europa.eu a na www.nature.cz, čímž je splněna zákonná povinnost předložení zpráv Evropské komisi a veřejnosti dle § 45f odst.1 zákona č.114/1992 Sb., v platném znění.

Hodnotící zprávu připravila pro Ministerstvo životního prostředí Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR). Za údaje v dílčích zprávách pro jednotlivé přírodní fenomény zodpovídali odborní garanti z oddělení sledování stavu biotopů a druhů, kteří spolupracují s mnoha předními odborníky v ČR (především z vysokých škol, ústavů Akademie věd ČR, muzeí, správ národních parků a samotné AOPK ČR). Hlavními autory odborné části jsou (v abecedním pořadí) J. Dušek (celková koordinace), V. Hanzal (savci), J. Hradečná (cévnaté rostliny), K. Chobot (koordinace, hmyz), L. Jeřábková (plazi, obojživelníci, ryby a mihule), T. Králová (typy přírodních stanovišť), Z. Kučera (GIS), J. Mourek (hmyz), R. Linhartová (bezcévnaté rostliny), A. Mikovcová (hmyz), M. Štambergová (ostatní bezobratlí) a D. Turoňová (cévnaté rostliny) z AOPK ČR.

K sestavení zpráv sloužily jako podklady literární údaje, výstupy mapování biotopů a druhů pro účel vymezení soustavy chráněných území Natura 2000 a poznatky získané v průběhu pilotního monitoringu evropsky významných fenoménů z let 2005–2006.

Připravené hodnotící zprávy byly nabídnuty k připomínkování vybraným odborným, zájmovým a nevládním organizacím, z nichž některé tuto možnost využily a poskytly ještě před odevzdáním zpráv důležitou zpětnou vazbu. Jejich připomínky byly v AOPK ČR přijaty nebo podstoupeny dále do procesu odborné oponentury. Oponenty bylo 15 předních odborníků na konkrétní taxonomické skupiny nebo typy fytoocenóz.

Ve finální fázi byly všechny požadované zpracované informace zapsány přes webové rozhraní do evropské databáze. Je nutné poznamenat, že tento software nepatří k reprezentativním produktům a způsobil při zadávání dat řadu chyb a nepřesností.

Stav z hlediska ochrany druhů

Pro každý druh byly vytvořeny mapy popisující stávající areál a rozšíření v rámci ČR. Areál je vyjádřen biogeografickými čtverci, v nichž se druh vyskytuje, přes které (pravidelně) migruje nebo kde je jeho výskyt díky charakteru prostředí či blízkosti známých lokalit vysoce pravděpodobný. Mapa stanoviště pak obsahuje vymezení konkrétních známých lokalit. V případě obtížného vymezení hranic lokalit a široké stanovištní tolerance druhu (např. u obojživelníků nebo netopýrů) byly pro vyjádření stanoviště podle použitých zdrojů zaznamenány zjištěné obsazené biogeografické čtverce.

Pro vyjádření velikosti populace byl díky nedostatku kvantitativních údajů nejčastěji použit počet známých lokalit druhu. Hodnotící zprávy dále obsahují informace o působících vlivech, stanovišti druhu i předpokladu dalšího vývoje jeho populace.

O příznivém stavu druhů z hlediska ochrany vypovídá pětina hodnotících zpráv, o nepříznivém stavu pak třetina zpráv.

Stav z hlediska ochrany typů přírodních stanovišť

Při sestavování map typů přírodních stanovišť byla základním podkladem vrstva mapování biotopů, která vznikla v rámci celorepublikového mapování po roce 2000. Do areálu byly zahrnuty biogeografické čtverce se zjištěnou vymapovanou přítomností typu přírodního stanoviště a v několika případech i další čtverce s jeho pravděpodobným aktuálním výskytem. Mapa rozšíření (z níž byla vypočítána rozloha) potom představuje pouze skutečně vymapované polygony s dostatečnou reprezentativností (z hlediska diagnostických druhů a stupně poškození) a zachovalostí.

V každé hodnotící zprávě za jednotlivé biogeografické oblasti je vedle působících vlivů, odhadu budoucího vývoje a dalších charakteristik uveden také soupis typických druhů.

Více než tři čtvrtiny hodnotících zpráv určilo stav z hlediska ochrany typů přírodních stanovišť jako nepříznivý, což je způsobeno zjištěným špatným stavem jejich struktury a funkce (podle přísných kritérií metodiky Evropské komise) a souvisejícím odhadem budoucího vývoje. Stav u všech typů přírodních stanovišť je známý díky kompletnímu zmapování biotopů ČR v průběhu vymezení soustavy Natura 2000. Vrstvu mapování biotopů je však pro potřebu sledování stavu z hlediska ochrany nutné pravidelně (ve dvánactiletých periodách) aktualizovat.

Výsledné hodnocení stavu evropsky významných přírodních fenoménů z hlediska jejich ochrany

Hodnocení 4 složky:

u druhů: areál (R-Range)
populace (P-Population)
stanoviště (H-Habitat)
předpokládaný vývoj (FP-Future Prospects)

u typů přírodních stanovišť: areál (R-Range)
rozloha (A-Area)
struktura a funkce (SF-Structure and Function)
předpokládaný vývoj (FP-Future Prospects)

Stav z hlediska ochrany jednotlivých složek nabývá hodnoty:

- příznivý (FV-Favourable)
- méně příznivý (U1-Inadequate)
- nepříznivý (U2-Bad)
- neznámý (XX-Unknown)

⇒ určen celkový **stav z hlediska ochrany** (CS-Conservation status) na základě kritérií:

příznivý – jsou-li všechny složky hodnoceny v „příznivém stavu“ nebo u jedné stav „neznámý“ a u třech „příznivý“

méně příznivý – je-li alespoň jedna složka hodnocena v „méně příznivém stavu“, ale žádná ve stavu „nepříznivém“

nepříznivý – je-li alespoň jedna složka hodnocena v „nepříznivém stavu“

neznámý – jsou-li dvě nebo více složek hodnoceny ve „stavu neznámém“, ale žádná ve stavu „méně příznivém“ nebo „nepříznivém“

Druhy

SAVCI	R	P	H	FP	CS
<i>Barbastella barbastellus</i>	U1	U1	U1	U1	U1
<i>Canis lupus</i>	U1	U2	U1	U2	U2
<i>Castor fiber</i>	FV	FV	FV	FV	FV
<i>Cricetus cricetus</i>	FV	FV	FV	FV	FV
<i>Dryomys nitedula</i>	FV	XX	XX	XX	XX
<i>Eptesicus nilssonii</i>	U1	U1	U1	U1	U1
<i>Eptesicus serotinus</i>	FV	XX	FV	FV	FV
<i>Felis silvestris</i>	U2	U2	XX	XX	U2
<i>Lutra lutra</i>	FV	FV	FV	FV	FV
<i>Lynx lynx</i>	U1	U1	U1	U1	U1
<i>Martes martes</i>	FV	FV	FV	FV	FV
<i>Muscardinus avellanarius</i>	FV	XX	FV	FV	FV
<i>Mustela eversmannii</i>	XX	XX	XX	XX	XX
<i>Mustela putorius</i>	FV	XX	FV	XX	XX
<i>Myotis bechsteinii</i>	XX	XX	XX	XX	XX
<i>Myotis blythii</i>	U1	XX	XX	U1	U1
<i>Myotis brandtii</i>	FV	U1	FV	FV	U1
<i>Myotis dasycneme</i>	U1	U1	U1	XX	U1
<i>Myotis daubentonii</i>	FV	FV	FV	FV	FV
<i>Myotis emarginatus</i>	FV	U1	FV	FV	U1
<i>Myotis myotis</i>	FV	U1	FV	FV	U1
<i>Myotis mystacinus</i>	FV	U1	U1	FV	U1
<i>Myotis nattereri</i>	FV	U1	FV	FV	U1
<i>Nyctalus leisleri</i>	XX	XX	XX	XX	XX
<i>Nyctalus noctula</i>	FV	FV	FV	FV	FV
<i>Pipistrellus nathusii</i>	FV	XX	U1	U1	U1
<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	FV	XX	FV	FV	FV
<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	XX	XX	XX	XX	XX
<i>Pipistrellus savii</i>	XX	XX	XX	XX	XX
<i>Plecotus auritus</i>	FV	U2	U1	U1	U2
<i>Plecotus austriacus</i>	FV	U2	U1	U1	U2
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	U2	U2	XX	XX	U2
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	FV	FV	U1	FV	U1
<i>Sicista betulina</i>	FV	XX	XX	XX	XX

PLAZI	R	P	H	FP	CS
<i>Spermophilus citellus</i>	U2	U2	U2	U2	U2
<i>Ursus arctos</i>	U2	U2	U2	U2	U2
<i>Vespertilio murinus</i>	FV	XX	FV	FV	FV
<i>Coronella austriaca</i>	U1	U1	U1	U1	U1
<i>Elaphe longissima</i>	U2	U1	U1	U1	U2
<i>Lacerta agilis</i>	FV	FV	FV	XX	FV
<i>Lacerta viridis</i>	U1	U1	U1	U1	U1
<i>Natrix tessellata</i>	U1	U1	U1	U1	U1
<i>Podarcis muralis</i>	FV	U1	U1	FV	U1

OBOŽIVELNÍCI	R	P	H	FP	CS
<i>Bombina bombina</i>	FV	U1	U1	U1	U1
<i>Bombina variegata</i>	U1	U1	U1	U1	U1
<i>Bufo calamita</i>	U2	U2	U2	U2	U2
<i>Bufo viridis</i>	FV	U1	U1	U2	U2
<i>Hyla arborea</i>	FV	U1	U1	U1	U1
<i>Pelobates fuscus</i>	FV	U1	U1	U1	U1
<i>Rana arvalis</i>	FV	U1	U1	U1	U1
<i>Rana dalmatina</i>	FV	U1	U1	FV	U1
<i>Rana esculenta</i>	FV	U1	U1	U1	U1
<i>Rana lessonae</i>	FV	U1	U1	U1	U1
<i>Rana ridibunda</i>	FV	U1	U1	U1	U1
<i>Rana temporaria</i>	FV	U1	U1	U1	U1
<i>Triturus carnifex</i>	U1	U1	U1	U2	U2
<i>Triturus cristatus</i>	U1	U1	U1	U1	U1
<i>Triturus dobrogicus</i>	U1	U2	U1	U2	U2
<i>Triturus montandoni</i>	U1	U1	U1	U2	U2

RYBY, MIHULE	R	P	H	FP	CS
<i>Acipenser ruthenus</i>	FV	XX	U1	U1	U1
<i>Aspius aspius</i>	FV	FV	FV	FV	FV
<i>Barbus barbus</i>	FV	FV	FV	FV	FV
<i>Cobitis sp.</i>	U2	U2	U2	U1	U2
<i>Cottus gobio</i>	FV	FV	U1	FV	U1
<i>Eudontomyzon mariae</i>	FV	U2	U1	U1	U2
<i>Gobio albipinnatus</i>	FV	U1	U2	U1	U2

ROVNOKŘÍDLÍ	R	P	H	FP	CS
<i>Gobio kesslerii</i>	FV	U1	U1	U1	U1
<i>Gymnocephalus baloni</i>	U2	XX	U2	XX	U2
<i>Gymnocephalus schraetser</i>	FV	FV	U1	FV	U1
<i>Lampetra planeri</i>	U1	U2	U1	U1	U2
<i>Misgurnus fossilis</i>	U1	U1	U1	U1	U1
<i>Pelecus cultratus</i>	U2	U2	U2	U1	U2
<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	U1	U1	U1	U1	U1
<i>Sabanejewia balcanica</i>	U2	U2	U2	U2	U2
<i>Salmo salar</i>	U2	U2	U1	U1	U2
<i>Thymallus thymallus</i>	FV	FV	FV	FV	FV
<i>Zingel streber</i>	U1	U1	U1	FV	U1
<i>Zingel zingel</i>	U2	U2	U1	U1	U2

VÁŽKY	R	P	H	FP	CS
<i>Coenagrion omatum</i>	U2	U2	XX	U2	U2
<i>Leucorrhinia albifrons</i>	U2	U1	XX	U1	U2
<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	U1	U1	XX	U1	U1
<i>Ophiogomphus cecilia</i>	U1	U1	U1	U1	U1
<i>Gomphus flavipes</i>	U2	U2	U2	U1	U2
<i>Sympetma paedisca</i>	U2	U1	XX	U1	U2

ROVNOKŘÍDLÍ	R	P	H	FP	CS
<i>Saga pedo</i>	U2	U2	XX	U1	U2
<i>Stenobothrus eurasius</i>	FV	U1	XX	U1	U1

MOTÝLI	R	P	H	FP	CS
<i>Callimorpha quadripunctaria</i>	FV	FV	FV	FV	FV
<i>Colias myrmidone</i>	U2	U2	U2	U2	U2
<i>Erebia sudetica</i>	U2	U2	U1	U1	U2
<i>Eriogaster catax</i>	U2	U2	U1	U1	U2
<i>Euphydryas aurinia</i>	U2	U2	U1	U1	U2
<i>Hypodryas maturna</i>	U2	U2	U2	U2	U2
<i>Lopinga achine</i>	U2	U2	U2	U1	U2
<i>Lycaena dispar</i>	FV	FV	FV	FV	FV
<i>Maculinea arion</i>	U2	U2	U2	U2	U2
<i>Maculinea nausithous</i>	FV	U2	U1	U1	U2
<i>Maculinea teleius</i>	U2	U2	U2	U2	U2

<i>Parnassius apollo</i>	Con	U2	U2	U1	U1	U2
	Pan					
<i>Parnassius mnemosyne</i>	Con	U2	U2	U2	U1	U2
	Pan	U2	U2	U2	U1	U2
<i>Proserpinus proserpina</i>	Con	FV	FV	FV	FV	FV
	Pan	FV	FV	FV	FV	FV
<i>Zerynthia polyxena</i>	Con	FV	U1	FV	FV	U1
	Pan	FV	U1	FV	FV	U1

BROUCI	R	P	H	FP	CS
<i>Bolbelasmus unicornis</i>	Con				
	Pan	FV	XX	U2	U2
<i>Carabus hungaricus</i>	Con	U2	U2	U2	U2
	Pan	U2	U1	U1	U2
<i>Carabus menetriesi pacholei</i>	Con	U2	U2	U1	U2
	Pan				
<i>Carabus variolosus</i>	Con	FV	XX	U1	U1
	Pan				
<i>Cerambyx cerdo</i>	Con	U2	U2	U2	U1
	Pan	U2	U1	U2	U2
<i>Cucujus cinnaberinus</i>	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan	FV	FV	FV	FV
<i>Graphoderus bilineatus</i>	Con	U2	U2	XX	U2
	Pan				
<i>Limoniscus violaceus</i>	Con	U2	U2	XX	U1
	Pan				
<i>Lucanus cervus</i>	Con	U1	U1	U1	U1
	Pan	FV	U1	U1	U1
<i>Osmoderma eremita</i>	Con	U2	XX	U2	U2
	Pan	U2	XX	U2	U2
<i>Rhysodes sulcatus</i>	Con	FV	XX	U2	U2
	Pan				
<i>Rosalia alpina</i>	Con	U2	U2	U1	U2
	Pan				

RACI	R	P	H	FP	CS
<i>Astacus astacus</i>	Con	FV	U1	U1	U1
	Pan	U1	U1	U1	U1
<i>Austropotamobius torrentium</i>	Con	FV	U1	U1	U1
	Pan				

ŠTÍRCI	R	P	H	FP	CS
<i>Anthrenochernes stellae</i>	Con	XX	XX	XX	XX
	Pan				

MĚKKÝŠI	R	P	H	FP	CS
<i>Anisus vorticulus</i>	Con	U2	U2	U1	U2
	Pan	U2	U2	U1	U2
<i>Helix pomatia</i>	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan	FV	FV	FV	FV
<i>Margaritifera margaritifera</i>	Con	U1	U2	U2	U2
	Pan				
<i>Unio crassus</i>	Con	U2	U1	U1	U2
	Pan	U2	U1	U1	U2
<i>Vertigo angustior</i>	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan	U2	U2	U2	U2
<i>Vertigo geyeri</i>	Con	FV	XX	U2	U2
	Pan				

	Pan				
<i>Vertigo moulinsiana</i>	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan	FV	FV	FV	FV

KROUŽKOVCI	R	P	H	FP	CS
<i>Hirudo medicinalis</i>	Con				
	Pan	U2	XX	XX	U1

CĚVNATÉ ROSTLINY	R	P	H	FP	CS
<i>Aconitum firmum</i>	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan				
<i>Adenophora liliifolia</i>	Con	FV	U2	U2	U2
	Pan				
<i>Angelica palustris</i>	Con	FV	U2	U1	U2
	Pan				
<i>Arnica montana</i>	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan				
<i>Artemisia panicii</i>	Con				
	Pan	FV	U2	U2	U2
<i>Asplenium adnigrum</i>	Con	FV	FV	U1	U1
	Pan				
<i>Campanula bohemica</i>	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan				
<i>Campanula gelida</i>	Con	FV	U1	U1	U2
	Pan				
<i>Cerastium alsinifolium</i>	Con	FV	FV	U1	U1
	Pan				
<i>Cirsium</i>	Con				
	Pan	FV	U2	U2	U2
<i>Coleanthus subtilis</i>	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan				
<i>Crambe tatarica</i>	Con				
	Pan	FV	U1	U1	U1
<i>Cypripedium calceolus</i>	Con	FV	U1	U1	U1
	Pan	FV	U2	U1	U2
<i>Dianthus arenarius</i>	Con	FV	U2	U1	U2
	Pan				
<i>Dianthus lumitzeri</i>	Con				
	Pan	FV	FV	U1	U1
<i>Dianthus moravicus</i>	Con	FV	FV	FV	U1
	Pan	FV	FV	U1	U2
<i>Dracocephalum austriacum</i>	Con	U1	U1	U1	U1
	Pan	FV	U2	U1	U2
<i>Echium maculatum</i>	Con	FV	U2	U1	U2
	Pan	FV	U2	U1	U2
<i>Galanthus nivalis</i>	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan	FV	FV	U1	U1
<i>Galium sudeticum</i>	Con	FV	FV	U1	U1
	Pan				
<i>Gentiana praecox subsp. bohemia</i>	Con	U2	U2	U1	U2
	Pan				
<i>Gladiolus palustris</i>	Con	FV	U1	U1	U1
	Pan	FV	U2	U1	U2
<i>Himantoglossum adriaticum</i>	Con	FV	U2	U2	U2
	Pan				
<i>Iris humilis subsp. arenaria</i>	Con				
	Pan	FV	FV	U1	U1
<i>Jurinea cyanoides</i>	Con	U2	U2	U2	U2
	Pan				

	Pan				
<i>Ligularia sibirica</i>	Con	FV	U1	U1	U1
	Pan				

<i>Lindernia procumbens</i>	Con	U2	U2	XX	U2
	Pan	U2	U2	XX	U2
<i>Liparis loeselii</i>	Con	FV	U1	U1	U1
	Pan				

<i>Luridium natans</i>	Con	FV	U1	U1	U1
	Pan				
<i>Lycopodium sp. div.</i>	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan				

<i>Minuartia smejkalii</i>	Con	U2	U2	U2	U1
	Pan				
<i>Pedicularis sudetica</i>	Con	FV	FV	U1	U1
	Pan				

<i>Poa riphaea</i>	Con	FV	U1	FV	U2
	Pan				
<i>Pulsatilla grandis</i>	Con	FV	FV	XX	U1
	Pan	FV	FV	XX	U1
<i>Pulsatilla patens</i>	Con	FV	U1	U1	U1
	Pan				

<i>Serratula lycopifolia</i>	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan	FV	U1	U1	U1
<i>Stipa zalesskii</i>	Con	FV	U1	FV	U1
	Pan				

<i>Tephrosia longifolia</i>	Con	FV	U2	U1	U2
	Pan				
<i>Thesium ebracteatum</i>	Con	FV	FV	U1	U2
	Pan				
<i>Trichomanes speciosum</i>	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan				

BEZCĚVNATÉ ROSTLINY	R	P	H	FP	CS
<i>Buxbaumia viridis</i>	Con	XX	XX	FV	XX
	Pan				
<i>Cladonia subg. cladina</i>	Con	XX	XX	U1	U1
	Pan	XX	XX	U1	U1
<i>Dicranum viride</i>	Con	XX	XX	FV	XX
	Pan				
<i>Drepanocladus</i>	Con	FV	FV	FV	U1
	Pan				
<i>Leucobryum glaucum</i>	Con	XX	XX	FV	XX
	Pan	XX	XX	FV	XX
<i>Mannia triandra</i>	Con	U2	U1	XX	U2
	Pan				
<i>Sphagnum sp. div.</i>	Con	XX	XX	FV	XX
	Pan	XX	XX	FV	XX

Typy přírodních stanovišť

	R	A	SF	FP	CS
1340	Con	U2	U2	U2	U2
	Pan	U2	U2	U2	U2
2330	Con	U2	U2	U2	U2
	Pan	FV	FV	U2	U1
3130	Con	FV	FV	U2	U1
	Pan	FV	FV	U2	U1
3140	Con	FV	FV	U1	U2
	Pan	FV	FV	U1	U1
3150	Con	U2	XX	U2	U2
	Pan	U2	XX	U2	U1
3160	Con	U1	U1	U2	U1
	Pan				
3220	Con	FV	FV	U2	U2
	Pan				
3230	Con	U2	U2	FV	U1
	Pan				
3240	Con	U2	U2	U2	U1
	Pan				
3260	Con	U2	XX	U2	U1
	Pan	U2	XX	U2	U2
3270	Con	FV	FV	U2	U2
	Pan	FV	U2	U2	U1
4030	Con	U2	U2	U2	U2
	Pan	FV	U2	FV	U1
4060	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan				
4070	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan				
4080	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan				
40A0	Con	U1	U1	U1	U1
	Pan				

	U1	U2	U1	U1	U2
5130	Con	U2	U2	U2	U2
	Pan	FV	U2	FV	U2
6110	Con	FV	FV	U1	U1
	Pan	FV	FV	U2	U1
6150	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan				
6190	Con	FV	FV	U1	U1
	Pan	FV	FV	U1	U1
6210	Con	U2	U2	U2	U2
	Pan	U2	U2	U2	U2
6230	Con	FV	FV	U2	U2
	Pan				
6240	Con	U2	U2	U2	U1
	Pan	U2	U2	U2	U1
6250	Con				
	Pan	U2	U2	U1	U2
6260	Con				
	Pan	FV	U2	U1	U2
6410	Con	U2	U2	U2	U2
	Pan	U2	U2	U1	U2
6430	Con	FV	FV	U2	U2
	Pan	FV	FV	U2	U2
6440	Con	U2	U2	U1	U2
	Pan	U2	U2	U2	U2
6510	Con	FV	FV	U2	U2
	Pan	FV	FV	U2	U2
6520	Con	FV	FV	U2	U2
	Pan				
7110	Con	FV	FV	U1	U1
	Pan				
7120	Con	U1	U1	U2	U1
	Pan				

	U1	U1	U1	U1	U1
7140	Con	U1	U1	U1	U1
	Pan	FV	FV	U2	U2
7150	Con	FV	FV	U1	U1
	Pan				
7210	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan				
7220	Con	U1	U1	U2	U2
	Pan				
7230	Con	U1	U1	U1	U1
	Pan	U2	U2	FV	U2
8110	Con	FV	FV	FV	FV
	Pan				
8150	Con	FV	FV	U2	U1
	Pan	FV	FV	U2	U1
8160	Con	FV	FV	U2	U1
	Pan	FV	FV	U2	U1
8210	Con	FV	FV	U2	U1
	Pan	FV	FV	U1	U1
8220	Con	FV	FV	U2	U1
	Pan	FV	FV	U1	U1
8230	Con	FV	FV	U2	U1
	Pan	FV	FV	U2	U2
8310	Con	FV	FV	U1	U1
	Pan	FV	FV	U1	U1
9110	Con	FV	FV	U2	U2
	Pan				
9130	Con	FV	FV	U2	

Biologie a byrokracie

Povinnosti vůči EU bývají vnímány především jako průvodní jev bruselské úřednické mašinérie. V případě popisovaných hodnotících zpráv je tento pocit u většiny odborníků posílen jejich nedokonalým formátem (vedoucím také k nesourodosti dat v evropském měřítku) a chybami v software pro jejich ukládání. Je však zapotřebí brát v úvahu, že obsah zpráv má přímou návaznost na náplň právních dokumentů i názor zástupců odpovědných institucí každého členského státu. Většina problémů se také řešila doslova za pochodu, což dobře známe i z tuzemských poměrů. Nezbyvá než doufat, že pro další hodnotící zprávu již vznikne na úrovni EU přijatelnější konsenzus.

V každém případě data obsažená v hodnotících zprávách mají velmi významný ochranný i přírodovědný význam. Na evropské úrovni budou vyhodnocena v rámci tzv. souhrnné hodnotící zprávy, kterou již zpracovává Evropské tematické středisko pro biodiverzitu (ETC/BD). Přinejmenším informace o rozšíření přírodních fenoménů a určení referenčních hodnot příznivého stavu jejich ochrany představují aktualizované nebo zcela nové datové soubory, využitelné při nastavování ochranných opatření i vypracování odborných studií.

Nejvýraznější obecné závěry, plynoucí z odevzdaných hodnotících zpráv, jsou prezentovány v následujících odstavcích.

Kam cesty nevedou

Mezi typy přírodních stanovišť se jeví v „nejlepším“ stavu málo ovlivňované vysokohorské biotopy. V příznivém stavu se nacházejí např. alpská vřesoviště (4060), vegetace kosodřevin (4070), subalpínské vřbové křoviny (4080), silikátové alpské trávníky (6150) nebo silikátové sutě (8110). Otázkou je jejich další vývoj v prostředí měnících se klimatických podmínek. Tento fakt je však třeba řešit na globální úrovni.

Samostatnou problematikou je stav vřesovišť, vrchovišť a rašelinišť. Jednotlivá společenstva jsou různě ohrožována, zjednodušeně lze ale konstatovat, že na nejdlehlších a nejhůře přístupných místech v rámci ČR zůstávají nejzachovalejší. Proto také druhy vázané na tyto typy biotopů nepatří v současnosti zpravidla mezi nejohroženější prvky naší fauny a flóry. Struktura a funkce skalních stanovišť je podle stavu typických druhů převážně hodnocena jako špatná. Neohroženější druhy se však na svých (rozsahem nepočtených) stanovištích udržují v relativně přijatelných mezích, platí ale, že skalní stanoviště odrážejí více než lokální změny proměny celkové kvality ekosystému.

Sady, lesy, trouchnivění

Lesní hospodaření podstupuje v ČR postupné kroky ke zlepšení stavu, efekt takových opatření se však projevuje velice pozvolna, i proto stávající hodnocení vychází značně negativně. Přestože rozloha lesních stanovišť je většinou dostatečná, jejich kvalita naopak ukazuje na, v tomto pohledu, negativní dopad dlouhodobého způsobu hospodaření, okusů zvěře, lokálně také acidifikace, eutrofizace, odvodňování, šíření invazních druhů a znečištění vzduchu.

Druhy vázané na lesní prostředí nejčastěji negativně reagují na zavedení stejnověkých porostů bez ponechání mrtvého dřeva a stromů, v nichž jsou dutiny, na kterých jsou některé druhy přímo závislé. Náhradní stanoviště představují sady a zahrady. Jejich vliv na hmyz a jeho predátory (např. ještěrky nebo netopýry) je významně pozitivní pouze v případě, kdy jsou starší stromy ponechávány stojící a kdy jsou udržovány i doplňkové tradiční struktury, jako jsou například kamenné zidky.

Pod hladinou i nad ní

Alarmující je situace u sladkovodních přírodních stanovišť. Přirozené eutrofní nádrže (3150) zabírají rozlohu více než dvakrát větší než zbývající přírodní sladkovodní biotopy. Jejich ohrožení souvisí se stále lokálně probíhající intenzifikací rybníčního hospodaření a eutrofizací vody. Podobné výsledky přináší i hodnocení stavu populací druhů (hlavně obojživelníků), které jsou na stojaté vody vázány. Lokálním řešením může být striktní ochrana nejvýznamnějších míst, ale plošně je nutné uplatňovat politické nástroje (včetně dotačních titulů), které situaci pomohou změ-

nit v celé republice. Vodní toky s makrofytní vegetací (3260) představují svojí rozlohou zhruba pětinu vodních biotopů v ČR. Chemická kvalita vody se za posledních dvacet let sice zlepšila, ale zásadním problémem zůstává pozměňená hydromorfologie toků. Velice špatný stav tohoto typu přírodního stanoviště může změnit naplňování ustanovení rámcové směrnice pro vodní politiku ES. Aktuální spolupráce AOPK ČR a správců povodí v souvisejících otázkách ukazuje, že k postupné revitalizaci toků v ČR může dojít. Samozřejmě je nutné dbát také na ochranu méně zastoupených habitatů, jako jsou kupříkladu alpské řeky lemované vřbovými křovinami (3240) a biotopů ohrožených druhů (především ryb, mihulí, velkých mlžů a vážek).

Z hlediska ochrany přírody je podstatná i ochrana pobřežních starých porostů dřevin, které využívají k vývoji larvy mnoha ohrožených druhů brouků.

Jinak voní seno koním...

Snad nejdůležitější situace je u travinných společenstev. Jejich ohrožení není obecně řešeno tak často jako problematika lesů nebo vod, přesto je stav těchto přírodních biotopů velice nepříznivý díky plošně nastavenému způsobu hospodaření. Řešení je třeba hledat v nastavení zemědělské politiky. Vhodným nástrojem mohou být agroenvironmentální programy, které budou brát v potaz nároky všech cenných složek ekosystému (včetně společenstev bezobratlých, např. motýlů). V opačném případě je možné očekávat další degradaci travinných společenstev a razantní úbytek druhů, které jsou svými ekologickými nároky na ně vázané.

Jedním z neohroženějších společenstev je vegetace písčín (2330), izolované drobné plošky neustále zarůstají a díky absenci tradiční pastvy vyžadují aktivní management ze strany ochrany přírody. Významná je také jejich stabilizace v krajině díky využívání okolních pozemků bránící jejich přirozenému přesouvání. Sukcese také ohrožuje místa dříve narušovaná vojenskou technikou a podléhající dalším formám armádního „obhospodařování“ (pro biodiverzitu vojenských prostorů stěží nahraditelného). Změny v produkčním zemědělství (především omezení aplikace pesticidů a dalších chemických látek) se pozitivně projevují na populacích druhů, které v agrocenózách vyhledávají potravu.

Příští hodnotící zpráva

Další zprávu o stavu z hlediska ochrany podle směrnice o stanovištích budou členské státy (již včetně Bulharska, Rumunska a případně dalších) odevzdávat v roce 2013. Data v ní obsažená budou popisovat aktuální stav za období 2007–2012 a dlouhodobý vývoj. Formát zpráv a metodika jejich sestavování snad již budou na evropské úrovni lépe připraveny a více standardizovány.

Pro zajištění kvalitního zpracování následujících hodnotících zpráv musí v ČR probíhat kontinuálně monitoringování podle jednotných schémat připravených AOPK ČR pod nezávislou odbornou kontrolou vědeckých i nevládních organizací. K tomu je zapotřebí zajistit dlouhodobé dostatečné finanční krytí celého programu, za který je ČR v rámci plnění závazků vůči EU odpovědná.

LITERATURA

DUŠEK J. (2006): Sledování stavu biotopů a druhů z hlediska jejich ochrany. *Ochrana přírody* **61** (6), 187-188.

DUŠEK J. (2007): Hodnotící zprávy podle směrnice o stanovištích. *Ochrana přírody* **62** (2), příloha II, I-II.

ROTH P. (2005): Nejčastější omyly kolemu Nature 2000 v České republice. *Ochrana přírody* **60** (10), 310-313.

<http://cdr.eionet.europa.eu/cz/eu/art17>

J. Dušek pracuje v Daphne ČR – Institutu aplikované ekologie, do poloviny roku 2007 vedl odbor monitoringu AOPK ČR

M. Hošek je odborným náměstkem ředitele sekce dokumentace AOPK ČR

J. Kolářová je externím spolupracovnicí AOPK ČR